

Tilburg, 18 mei 2021

Aan: Waterschap De Dommel
t.a.v. Dagelijks Bestuur
Postbus 10.001
5280 DA Boxtel

Kenmerk: RO 23.53-1923-mm
Betreft: zienswijze op het waterbeheerplan De Dommel 2022-2027 (WBP5)

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur,

Met dit schrijven dient de Brabantse Milieufederatie, mede namens Natuurmonumenten en Brabants Landschap, een zienswijze in op het Waterbeheerplan van waterschap De Dommel 2022-2027 (WBP5), dat tot en met 18 mei 2021 ter inzage ligt.

U gaat aan de slag met de watertransitie, langs drie leidende principes: 'elke druppel vasthouden en infiltreren waar deze valt', 'functies passen zich aan het bodem en watersysteem aan' en 'wat schoon is moet schoon blijven'. Deze watertransitie ondersteunen we en we zijn blij met de eerste stappen die worden gezet. Wel maken we ons zorgen over de concrete uitvoering tot 2027. De trendbreuk met het heden, wat gaat er nu anders dan voorheen, ook en vooral in het reguliere waterbeheer, blijft in WBP5 op onderdelen onderbelicht. Het juridische -en beleidsinstrumentarium dat u heeft, zoals Keur, Legger, peilbesluit, maai – en onderhoudsbestekken en vergunningenbeleid grond- en oppervlaktewater dragen bij aan een klimaat-robust, duurzaam en 'KRW proof' watersysteem. De ambitie om deze instrumenten te herzien en in te zetten als onderdeel van de transitie missen we in dit WBP5.

De watertransitie moet leiden tot een duurzaam en klimaatrobust watersysteem. Hoe ziet dat eruit? Pas als de opgave gekwantificeerd is, weten we welke oplossingen nodig en effectief zijn, en welke (ongemakkelijke) keuzes wellicht nodig zijn. Deze keuzes en oplossingen staan nog niet in dit WBP5 en worden daarmee mogelijk vooruit geschoven tot na 2027, terwijl de tijd dringt.

De horizon voor het realiseren van een klimaatrobust en toekomstbestendig watersysteem legt u op 2050. Dat is een onacceptabele vertraging, want de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Natuurnetwerk Brabant (NNB) moeten in 2027 zijn gerealiseerd. 2050 betekent dat er nog ruim 25 jaar sprake kan zijn van een watertekort voor de natuur. Terwijl juist met het realiseren van natuur Brabant klimaatbestendiger wordt. Een versnelling ligt dus meer voor de hand dan de voorziene vertraging.

Hieronder vindt u per programma onze concrete suggesties en aanbevelingen.

Wij wensen u succes met het werken aan een klimaatrobust en natuurinclusief watersysteem. Wij blijven daar, als partner in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg, graag aan bijdragen.

Met duurzame groet, mede namens Natuurmonumenten en Brabants Landschap,

<<handtekening>>

Misha Mouwen,
adjunct-directeur Brabantse Milieufederatie

Programma droge voeten

U gaat in 2027 voldoen aan alle geldende normen voor waterveiligheid. Wij roepen u op dit ook voor de andere programma's te doen en in 2027 ook de KRW en N2000-doelen te realiseren. In het bijzonder verzoeken wij u als doelstelling op te nemen dat in 2027 de N2000 en natte natuurparels (nnp's) hydrologisch volledig hersteld zijn (conform de eisen van de VHR en KRW¹).

De watertransitie vraagt ook om een andere omgang met wateroverlast. Waterschap Brabantse Delta gaat hiervoor uit van de trendbreuk, dat het bereiken van een klimaatrobuuste inrichting boven het halen van de toetsnormen wateroverlast in het landelijk gebied wordt geplaatst. Wij vragen u om dit uitgangspunt over te nemen.

Dit past bij uw principe van functie aanpassing, waarvan u (pagina 13) aangeeft 'dat agrarische bedrijven hun grondgebruik aanpassen op lokale watercondities inclusief de risico's om in extremere weersomstandigheden een duurzame toekomst te hebben'. Het gaat niet om te behouden van wat er is of te herstellen wat er was, maar om ook robuuste landbouw (naast natuur) die tegen (weers) extremen kan zonder negatief effect op de omgeving.

Programma Schoon water

U geeft aan dat in 2027 de waterkwaliteit aantoonbaar is verbeterd. U geeft echter geen termijn waarop de oppervlaktewaterkwaliteit daadwerkelijk aan de KRW normen gaat voldoen. Dit is in strijd met de KRW. Wij verzoeken u dan ook 2027 als termijn op te nemen waarop aan de doelen van de VHR en KRW wordt voldaan. Het betreft in het bijzonder de N2000 verplichtingen.

Vanuit uw ambitie om meer water vast te houden en te infiltreren naar het grondwater, is het garanderen van een goede waterkwaliteit van dit te infiltreren water meer dan ooit van groot belang, ook in het licht van de drinkwatervoorziening. Graag horen we daarop uw visie en aanpak, ook ten aanzien van de natuur als 'schoonwatermachine'.

U stelt dat inspanning van alle partners nodig is om een goede waterkwaliteit te bereiken. Echter zelfs een 100% deelname van agrariërs aan DAW leidt, volgens het Planbureau voor de Leefomgeving, niet tot het gewenste doelbereik. Wij verzoeken u dan ook om concreter te maken met welke oplossingen u de waterkwaliteit met de partners op orde gaat krijgen. Hierbij is het rijk aan zet om regie te nemen op de mestwetgeving. De provincie moet de noodzakelijke ambities en maatregelen goed verankeren in haar beleidskader landbouw en voedsel. Wij verzoeken u bij de provincie en het rijk hiervoor aandacht te vragen (samen met de andere waterschappen).

Wij zijn blij dat u het effluent steeds meer ziet als waardevolle en herbruikbare grondstof en dit met een pilot verder gaat ontwikkelen. Dat draagt bij aan grondwaterbesparing, die zo hard nodig is.

Effluent wordt, door het wegvallen van kwelstromen, in de zomer steeds meer een levensader voor beken. Voor het herstel en behoud van de ecologische kwaliteit van de beek is het van groot belang dat dit effluent van goede kwaliteit is. Wij roepen u op om al het effluent zo te zuiveren dat het de KRW-normen voor oppervlaktewater niet overschrijdt. Per RWZI kan verschillen of dit in de beek is of voor hergebruik. Dit is een tussenoplossing naar een hersteld watersysteem waar de beken weer jaarrond gevoed gaan worden met kwel- en grondwater.

---

¹ De KRW kent drie soorten doelstellingen: de goede kwantitatieve grondwatertoestand, de goede ecologische oppervlaktewatertoestand en de bescherming van terrestrische ecosystemen die van grondwater afhankelijk zijn.

Programma voldoende water

U kiest ervoor de grondwaterbalans in 2050 hersteld te hebben. In 2027 streeft u naar ‘het meer in balans brengen’ en ‘een aantoonbare trendbreuk in de verdroging’. Deze doelstelling staat op gespannen voet met de KRW en VHR en is moeilijk te verenigen met het EU-klimaat-adaptatierecht en -beleid. Veel EU-rechtelijke verplichtingen zijn resultaatsverplichtingen. Het gaat zowel om verboden op verslechtering (KRW en VHR) die vandaag reeds gerespecteerd moeten worden, als om de in 2027 te realiseren doelen. Verdere achteruitgang van de onbalans tussen de aanvulling en het gebruik van grondwater is sinds 2009 verboden. Er geldt een verbeterdoelstelling om uiterlijk in 2027 een goede grondwatertoestand bereikt te hebben².

Verdroging van natuurgebieden vormt in Noord-Brabant, naast stikstof, één van de hoofdproblemen voor behoud en herstel van de biodiversiteit. Stikstof en verdroging hebben grote overeenkomsten in de problematische naleving van de EU-regelgeving. Verdroging van natuurgebieden is strijdig met de Habitatrictlijn. Provincie en waterschappen zijn verplicht om passende maatregelen te nemen (*Bastmeijer et al, 2021*).

Onduidelijk is of het KRW-totaalpakket uit het WBP5 ervoor gaat zorgen dat in 2027 aan de KRW-doelen wordt voldaan. Wij verzoeken u om te kwantificeren wanneer u hierin bent geslaagd. Hoeveel water moet hiervoor worden vastgehouden en hoeveel grondwater minder onttrokken? Wij verzoeken u om de resultaten van het onderzoek Watervraag Natuur³ hierbij te betrekken.

U stelt dat sinds 2018 al veel maatregelen getroffen zijn om de verdroging/droogte aan te pakken. Waren deze maatregelen ook effectief en waar blijkt dat uit? In hoeverre is ondanks dit positieve effect door het sterk toegenomen grondwatergebruik de verdroging netto toch toegenomen?

Uit de evaluatie van de natte natuurplekjes bleek dat slechts een klein deel van de aangepakte natte natuurplekjes volledig hydrologisch is hersteld. Voor een belangrijk deel is dit veroorzaakt doordat enkel binnen de grenzen van verdroogde natuurplekjes maatregelen zijn getroffen. Om de verdroogde nnp's te herstellen, is het in veel gebieden noodzakelijk om ook buiten de nnp's maatregelen te treffen. Er komen extra middelen vrij vanuit het rijk. Wij verzoeken u om aan te geven hoe u aan deze verbrede aanpak vorm gaat geven.

Wij zijn blij met uw uitgangspunt dat het in B en C waterlopen die niet kunnen worden gedempt of verondiept in overleg mogelijk wordt om het beheer te extensiveren. Dit is goed voor de biodiversiteit en zorgt voor meer en langer vasthouden van water. Wij vragen de andere waterschappen om dit uitgangspunt over te nemen.

U gaat ‘slimmer en sneller sturen’ (pagina 46) met technische oplossingen, zoals automatiseren van stuwen, aanleg van meer stuwtjes in kleine slootjes, IT-oplossingen voor sturing en controle. Wij verzoeken u om vooral structurele ruimtelijke oplossingen, zoals herinrichting van beken, dempen van kleine slootjes en het aanpassen van gebruiksfuncties, snel door te voeren. Deze oplossingen dragen bij aan voorkomen van verdroging en wateroverlast en zijn goed voor de biodiversiteit; integraal dus. Bovendien is niet uit te sluiten dat het automatiseren van stuwen verdroging bevordert doordat er sneller geanticipeerd kan worden op potentiële wateroverlast (*‘er wordt regen voorspeld, ik heb de stuw alvast laten zakken’*).

² K. Bastmeijer-Tilburg University, M. van Rijswijk-Universiteit Utrecht, J. Verschuuren,-Tilburg University, 2021. *Verdroging in Brabant. Een Europeesrechtelijk perspectief, in prep.*

³ www.brabantsemilieufederatie.nl/nieuws/onderzoek-herstel-grondwaterbalans-van-groot-belang-voor-brabantse-natuur

Tenslotte zijn nieuwe kunstwerken nadelig voor de biodiversiteit, die toch al zo onder druk staat, als deze stroming en vispasseerbaarheid belemmeren.

Afgelopen winter heeft laten zien dat in goed samenspel met de agrariërs een peilopzet van gemiddeld 10 cm probleemloos is en er zo winterwater kan worden vastgehouden. Om met dit winterwater het grondwater aan te vullen (en aan de aantoonbare trendbreuk in het grondwater bij te dragen), is het van belang om dit winterwater niet in het voorjaar alsnog af te voeren door het verlagen van het slootpeil om het land op te kunnen. Pas als het vasthouden van winterwater leidt tot een positief effect op de grondwaterstand in de zomer, kan winterwater meetellen als hydrologische plus in de waterboekhouding. Wij verzoeken u om uit te gaan van de ambitie om de zomergrondwaterstand te laten stijgen en niet de voorjaarsgrondwaterstand (pagina 48).

Wij roepen u op om, net als voor wateroverlast en waterveiligheid, ook voor verdroging en droogte-afrekenbare normen en doelen te ontwikkelen. Zodat helder is wat de opgave is en wanneer het doel is bereikt. Wij zijn blij met 580 hectare klimaatbuffers die u gaat realiseren op kritische droge en natte locaties en dragen hier met onze natuurterreinen graag aan bij. Wij gaan ervan uit dat deze locaties ruimtelijk worden vastgelegd in de omgevingsverordening, zoals de provincie voornemens is met de functie 'water voor de zone met groenblauwe waarden' en 'de verkenning van een ruimtelijke doorwerking voor maatregelen om water te infiltreren op hogere delen van Brabant'.

U maakt als waterschap de regels voor beregening en ziet toe op de naleving ervan. Agrariërs moeten volgens u in de toekomst voldoende water vasthouden (in de winter) om te mogen beregenen (in de zomer). Dat alleen leidt volgens ons niet tot de waterbesparing die nodig is om het (grond)watersysteem te herstellen en verdroging tegen te gaan. Er is geen vermindering van de groei nodig, maar een besparing. Hiervoor zijn snel nieuwe afspraken nodig over de hoeveelheid te onttrekken grondwater voor beregening. Uiteraard naast afspraken met andere nog onbekende onttrekkers, of die onder bevoegd gezag van provincie vallen.

De hoeveelheid water die wordt benut voor beregening is de afgelopen jaren gestaag toegenomen. Dit vraagt mogelijk om een actualisatie van de (standaard) breedte van de beïnvloedings- en attentiezones, om negatieve effecten van de onttrekking door beregening op de natuur (N2000 en nnp's) te voorkomen. Hoe gaat u hiermee om? Het huidige beregeningsbeleid is (rond 2014) getoetst aan de Wnb. Gezien de toename in het beregeningsvolume, vragen wij ons af of deze beoordeling en het gebruikte 'worst case scenario' nog passend is. Tenslotte vragen wij ons af of voor alle relevante ontwaterende activiteiten rondom N2000 gebieden (onttrekkingen, drainage) de benodigde Wnb vergunningen in het verleden zijn aangevraagd en getoetst. Hoe gaat u met deze aspecten om?

Daarnaast is het de vraag of het huidige beregeningsbeleid past in de KRW/VHR richtlijnen. Het vergunningsvrij verklaren van wateronttrekkingen is alleen toegestaan als op voorhand verslechtering (KRW) en/of nadelige gevolgen voor het N2000-gebied kunnen worden uitgesloten (*Bastmeijer et al, 2021*). Het is de vraag of hieraan nog wordt voldaan. De totale benutting door vergunningsvrije beregening is niet gemaximeerd en is de afgelopen jaren fors toegenomen. Bovendien wordt onvoldoende rekening gehouden met extreem droge jaren en cumulatie met andere onttrekkingen.

Wij vragen u de realisatie van de natuur- en verdrogingsopgave concreter te maken:

- Hoe gaat u alle natte ecologische verbindingzones in 2027 realiseren
- In bijlage 1 (KRW-maatregelen) is het aantal 'aan te pakken' ha nnp's benoemd maar niet met welke maatregelen u de inrichting en herstel van hydrologie gaat realiseren.

Wij zien dit graag uitgewerkt in het aantal te vernatten hectaren (binnen en buiten de nnp's), het volume van vermindering van grondwateronttrekking, de concrete peilaanpassing per gebied et cetera.

- Onduidelijk is hoeveel van de circa 10.000 hectaren reeds aangepakte nnp's nog verdroogd zijn en met welke maatregelen, ook buiten de grenzen van de NNB, u deze gebieden gaat herstellen.

U vraagt natuurbeheerders om zoveel mogelijk water vast te houden. Dat doen wij al zoveel mogelijk. Winst is vooral nog te behalen daar waar vernatting in de zone rondom natuur mogelijk is en de waterkwaliteit verbeterd. We maken graag samen met u een zorgvuldige afweging ten aanzien van de mate van vernatting en waterkwaliteit in relatie tot kwetsbare natuur. Enkel voldoen aan KRW normen volstaat niet altijd. Lozing van chemicaliën (zoals de nieuwe vergunning aan Nyrstar, 21,8 ton chloriden per dag) en voedselrijkdom zijn grote problemen, die verder herstel van sommige natuurgebieden in beekdalen in de weg staan.